

תורה אור

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

פרשת כי-תשא

תשפ"ד

ד"ה "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (א)

לקוטי תורה אמור, דף לא עמודה א

לומדים יקרים,

השבוע מתפרסם חלקה הראשון של סדרת השיעורים על ד"ה "ונקדשתי בתוך בני ישראל" לפרשת אמור, ובשבועות הקרובים יתפרסם המשכה.

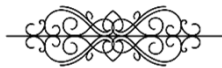

תוכן העניינים

- 3..... הקב"ה קדוש ונבדל
- 7..... הנפש מתלבשת ממש בתוך הגוף
- 10..... חיות הקב"ה איננה מתלבשת בעולמות

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

"ונקדשתי בתוך בני ישראל" וכו', להבין מהו לשון תוך. וגם צריך להבין מאמר רבותינו ז"ל בעניין שיש שלוש כיתות מלאכים: כת אחת אומרת 'קדוש', וכת אחת אומרת 'קדוש קדוש', וכת אחת אומרת 'קדוש קדוש ה' צבאות' וגו', כדאיתא בחולין (דף צא עמוד ב). ורוצה לומר שהכת האחת אומרת פעם אחת קדוש, וכת השנייה כופלים ואומרים שתי פעמים קדוש, וכת השלישית שלוש פעמים, כמו שאנו אומרים. וגם צריך להבין מה שכתוב בנזיר גם כן לשון קדוש, כמו שכתוב: "קדוש יהיה גדל פרע" וכו'.

הקב"ה קדוש ונבדל

קדוש', וכת אחת אומרת "קדוש קדוש קדוש קדוש ה' צבאות" וגו', כדאיתא בחולין (דף צא עמוד ב). ורוצה לומר שהכת האחת אומרת פעם אחת קדוש, וכת השנייה כופלים ואומרים שתי פעמים קדוש, וכת השלישית אומרת שלוש פעמים – כמו שאנו אומרים. והשאלה היא בעצם מה בדיוק עושים המלאכים עם הקב"ה? מדוע יש מלאכים כאלה וכאלה ומה ענינם? וגם צריך להבין מה שכתוב בנזיר גם כן לשון קדוש, כמו שכתוב: "קדוש יהיה גדל פרע" וכו' (במדבר ו, ה). אמנם גם השאלה הזו היא בעצם קפיצה מסוימת, אבל הנושא שלה הוא מה שנידון בחלק מהמאמר הזה – בעיית ה-'קדוש'. מה זה בעצם קדוש? באופן כללי המילה מתבזבזת לדברים רבים ושונים, אבל כאן יש לה כמה מופעים: העניין של "ונקדשתי בתוך בני ישראל", המלאכים שאומרים קדוש והנזיר שהוא קדוש, בין השאר משום שהוא מגדל את שער ראשו פרע. יש קפיצה מסוימת בין כל הקדושות הללו, והשאלה היא בעצם מה הקשר והיחס בין האיש שמגדל שערות ארוכות לבין הקדושה שהמלאכים אומרים? זהו בעצם הבסיס לדברים הבאים שהוא מדבר עליהם.

"ונקדשתי בתוך בני ישראל" וכו' (ויקרא כב, לב). כרגיל, אדמו"ר הזקן מתחיל בסדרה של שאלות על העניין: להבין מהו לשון "ונקדשתי בתוך בני ישראל" – מדוע זה כתוב כך? במידה מסוימת יש כאן גם עניין כפול ומכופל: הרבה פעמים אנחנו משתמשים במילה 'בתוך' במשמעות של 'בקרבו', 'בין'. בולט בתנ"ך ביתר שאת שמבחינה דקדוקית, המילה 'תוך' היא בעצם 'נסמך', ואילו המילה המקורית שעומדת בפני עצמה היא 'תוך' – כמו, להבדיל, היחס בין המילה 'מות' למילה 'מוות'. גם המילה 'תוך' משמשת בשפה שלנו במובן של 'באמצע', במרכז, וקרוב לוודאי שהכתוב למשל בתחילת ספר בראשית "ועץ הדעת בתוך הגן" (בראשית ב, ט), פירושו שעץ הדעת עומד בתוך, במרכז הגן. גם מבחינה עניינית ומהותית יש לכך משמעות. אם כן, השאלה הראשונה היא להבין את משמעות 'בתוך' בני ישראל.

וגם צריך להבין מאמר רבותינו ז"ל, שאמנם זו קפיצה גמורה, היא נוגעת לעניין של הקדושה, של 'נקדשתי'. בעניין שיש שלוש כיתות מלאכים: כת אחת אומרת 'קדוש', וכת אחת אומרת 'קדוש

הנה כתיב: "שרפים עומדים ממעל לו", ויש להבין איך יתכן שיעמדו ממעל לשכינה, והלא הם נבראים בעלי גבול. הנה כתיב: "כי עמך מקור חיים", ולמה לא נאמר 'ואתה' וכו'? ויובן כל זה בהקדים להבין פירוש וענין קדוש. דהנה קדוש פירושו מובדל, דהיינו כמו שכתוב: "אני הוי"ה לא שניתני", שאין שום שינוי אצלו יתברך בין קודם בריאת העולם לאחר שנברא, וכמאמר "אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר שנברא" וכו'. ורוצה לומר שאין שום שינוי והתפעלות חס ושלום אצלו יתברך מבריאת העולם, וכמו שכתוב: "אני ראשון ואני אחרון" וכו'.

במקומות שונים ואפילו בגמרא, אבל בתמצית היא כמעט ההגדרה של המהר"ל. דהנה קדוש פירושו מובדל. המשמעות הבסיסית של 'קדוש' היא שזהו דבר מובדל. השאלה כמובן היא מה נקרא דבר מובדל? כבר העירו ראשוני המפרשים, שהנקודה הזו מסבירה גם מדוע מושג ה-'קדוש' הוא אמביוולנטי במפורש. הסיבה לכך היא שלשורש הזה יש שתי משמעויות – אחת חיובית ואחת שלילית: כמו שיש קדוש, יש גם קדש או קדשה, והרעיון הוא שהמונח הזה בעצם משמש גם שם במשמעות של דבר מה מובדל, אלא שההיבדלות יכולה להגיע משני הצדדים: הוא יכול להיות מובדל כלפי מעלה ויכול להיות מובדל כלפי מטה; יש דבר שאינני נוגע בו מחמת קדושתו, ויש דבר שאינני נוגע בו מחמת מאיסתו. שני הדברים הללו הם בגדר המובדל, הבלתי נגיש, אלא שהוא יכול להיות במשמעות שונות.

אבל כאן אדמו"ר הזקן לא מדבר על הקדושה רק במובן הרלטיבי שלה, אלא הוא שואל: מה עניינו של הקדוש? כשהוא מדבר על העניין של המובדלות, העניין הוא שפירושו של הקדוש הוא ה-'אחר לגמרי', הנבדל בתכלית, ושכל מה שאני יכול להגיד עליו זה שהוא אחר. זאת

הנה כתיב: "שרפים עומדים ממעל לו" (ישעיהו ו ב). כך כתוב בתיאור הכיסא של ישעיהו, והשאלה היא: יש להבין איך יתכן שיעמדו ממעל לשכינה – והלא הם נבראים בעלי גבול! הרמב"ם מונה בספרו, דווקא בספר ההלכה שלו – במשנה תורה, את מעלות המלאכים השונים והוא אומר שיש עשר דרגות של מלאכים זו מעל לזו (יסודי התורה ב, ח). השכל הפועל הוא בעיניו הדרגה הנמוכה של המלאכים, ואילו השרפים הם הוויות בדרגה גבוהה מאוד – ועדיין, בסופו של דבר אפילו הם נבראים, כלומר שהם בעלי גבול – ואם כך, כיצד הם יכולים לעמוד ממעל לו? ושאלה נוספת: הנה כתיב: "כי עמך מקור חיים באורך נראה אור" (תהילים לו, י), ולמה לא נאמר 'ואתה' וכו'? לכאורה הדרך הפשוטה והמובנת יותר לכתוב את הפסוק היא "כי אתה מקור חיים"; מה זאת אומרת "כי עמך מקור חיים"? באופן פשוט הפסוק רוצה לומר שמקור החיים, מקור ההוויה, המקור של הכל הוא הקב"ה, ואם כך לא ברור מדוע הביטוי הוא איננו "כי אתה מקור חיים".

ויובן כל זה בהקדים להבין פירוש וענין קדוש. מה זה בעצם קדוש? אדמו"ר הזקן מגיע להגדרה שיש לה בסיס מסוים

בין זרות של גיבן, שהזרות שלו מבוססת על כך שיש צד שבו הוא דומה לי, לבין זרות של גמל. גמל איננו יותר זר מאשר סוס, למרות שלגמל יש דבשת; אבל אדם שיש לו גיבנת הוא זר במובן הזה.

כלומר מושג הזרות נובע מכך שהמעגלים שלי ושל הזרים חופפים במקומות מסוימים. לעומת זאת, מושג הקדושה נמצא בעצם במעגל אחר לגמרי של מציאות, והיותו במעגל אחר של המציאות עושה אותו לדבר שאיננו ניתן בכלל להשוואה או להתייחסות. זאת אומרת שהקדוש מפסיק להיות זר או מוזר משום שהוא בכלל לא נמצא בתוך המעגל שלי, הוא אחר לחלוטין בתכלית.

דהיינו, כמו שכתוב: "אני הו"ה לא שנית" (מלאכי ג, ו), כלומר שאין שום שינוי אצלו יתברך בכלל, ובכלל זה לא רק במאורעות הקטנים שהקב"ה איננו משתנה בהם, כגון בין זה שיורד גשם או שלא יורד גשם, אלא אפילו במאורעות הגדולים של המציאות – אפילו בעצם יצירתה: בין קודם בריאת העולם לאחר שנברא. 'לא שנית' אומר שזה לא משנה אם יש עולם או אין עולם; קיומו של העולם, שזה בעצם השינוי הדראסטי הגדול, הוא גם כן לא משנה. וכמאמר "אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר שנברא" וכו' (תנא דבי אליהו כו, א) – לפני היותו של העולם, בעת היותו, אחר היותו – הקב"ה הוא עדיין באותו המצב ובאותו האופן. ורוצה לומר שאין שום שינוי והתפעלות חס ושלום אצלו יתברך מבריאת העולם, וכמו שכתוב: "אני ראשון ואני אחרון" וכו'.

אומרת שאינני מגיע כאן להגדרה של מהותו, אלא להגדרה של ה-'אחרות' שלו, הוא ה-'אחר' לחלוטין.

יש לנו דברים מסוימים בתוך המציאות שהם אחרים, אבל הם אינם דומים או מזדהים זה עם זה, ועם כל זה גם האחר איננו שונה לחלוטין אלא עד לגבול מסוים. אבל הקדוש כדבר, כעניין, פירושו הוא זה ששונה לגמרי, זה שאין לו שום צד של דמיון והשוואה, שהוא איננו נכנס לאף אחת מן ההגדרות של מה שאני מכיר. לכן אמרתי שיכול להיות קדוש יחסי, שהוא האחר במובן של 'הנבדל', מבחינה של נבדלות בתכונה מסוימת. אבל כשמדובר כאן הקדוש כרעיון, מדובר על זה שהוא נבדל לחלוטין, שונה מכל דבר.

בסופו של דבר, העניין של הקדוש והקדושה הוא נושא שיש לו תפיסה או התייחסות אוניברסלית. למשל, יש דבר שהוא זר ויש דבר שהוא קדוש, ולכאורה גם הזר הוא נבדל, שונה ומופלה – אבל היותו זר ומופלה היא דווקא משום שיש באופן מסוים איזשהו צד שווה בין הדברים, איזשהו צד שמאפשר את ההתייחסות של דבר מסוים לדבר שזר לו. אבל כאשר שני הדברים הללו לא נמצאים באותו תחום התייחסות, הוא אפילו איננו זר.

לדוגמא, אדם זר הוא זר דווקא באשר הוא אדם, שכן חפץ לא יהיה זר משום שהוא לא נכנס לאותן הקטגוריות. אדם בעל מום הוא מוזר, הוא נבדל בצד אחד – אבל רק מהצד הזה; מצד אחר, הוא דומה לי, ולכן אני לא אתייחס באותו אופן לאותו סוג של מוזרות אצל דבר אחר. יש הבדל

והיינו לפי שהוא יתברך מובדל מכל העולמות, דהיינו שהיותו מחיה ומהוה העולמות אינו כמו שהנפש מחיה את הגוף, שמהות הנפש ממש מתלבשת בתוך הגוף להחיותו, והרי נתפסת ממש בתוך הגוף.

ומתחלק החיות המתפשט ממנה בהגוף לשלושה חלקים, שהוא החיות שמלוכש במוחין שבראש, והחיות שבגוף, והחיות שברגלים. שהחיות המלוכש בהראש נעלה יותר הרבה מחיות שבגוף, כנראה בחוש שבראש הוא כל פנימיות החיות, דהיינו כוח המחשבה והשכל והחושים המעולים שבפנים, ראייה שמיעה וכו'.

מערכת אחת משפיעה על המערכת השנייה, אלא זה מעגל אחר לגמרי. מבחינתו אין למערכת הזו שום משמעות – לא לקיומה, להיעדרה ולמה שקורה בה. העניין הזה בכללו – הנקודה של הנבדלות והנקודה של חוסר ההשתנות – הוא בעצם העניין שאנחנו דנים בו.

כעת אדמו"ר הזקן נכנס לצד אחר האחר של הבעיה, והוא נוגע לכך שיש מערך אחד של העולם ומערך אחר של האלוקי, ואין ביניהם שום נקודת חיבור. האלוקי הוא נבדל בעצם, ולכן מה שקורה במערך שלנו הוא חסר כל משמעות עבורו. זה נכון שבתוך הטבע הגשמי אנחנו לא יכולים ליצור שתי מערכות כאלה לגמרי, אבל עדיין יש לנו מערכות רחוקות מספיק כך שאני יכול להגיד שמה שמתחולל באחת הוא חסר משמעות לגבי המערך האחר; למשל, בסופו של דבר, מה שמתחולל באקווריום אחד של דגים איננו משפיע על האוקיינוס. קורה שדג זהב אחד נולד או דג זהב אחד מת, אבל האוקיינוס איננו מתפעל מהעובדה שהאקווריום קיים או לא. זה נכון רק מבחינה מעשית, אבל מבחינת ההיקף הגדול יש קשר והשפעה הדדית כלשהי בין הדברים. אבל כשאני מדבר על הנבדל בעצם, אני מדבר על שתי מערכות שאין להן מגע. אבל הצד השני

(ישעיהו מד, ו), כלומר הקב"ה הוא ראשון לפני היות עולם, הוא יהיה אחרי היות עולם, ואין שום הבדל אם העולם קיים או לא.

ומדוע זה? והיינו לפי שהוא יתברך מובדל מכל העולמות. מדוע יכול להיות העניין של "אני הוי' לא שניתי"? משום שהקב"ה הוא מובדל, ולכן קיומם או בטולם של העולמות איננו משמעותי בשבילו. כשאני חי בתוך מערכת כוללת אחת, כל מציאות משפיעה על מציאות אחרות, מעין מה שיש בגרביטציה. יש מערכות גדולות מאוד שבהן לגרביטציה אין כמעט משמעות פרקטית, למשל – כשם שכדור הארץ מושך אותי גם אני מושך את כדור הארץ, וזה נכון שהיחס בין כוח המשיכה שלו ושלי הוא לא דבר שראוי להביא אותו בחשבון, אבל עדיין יש כוח כזה, ובאותו אופן יש גם לכל גרגר אבק. מדוע זה כך? משום שאנחנו נמצאים באותה מערכת, ולכן כל הוויה שנכנסת למערכת הזו משנה – ולו במעט – את שיווי המשקל של המערכת. יכול להיות שהשינוי יהיה מזערי, אבל זה יהיה שינוי בשיווי המשקל. כשמדובר כאן על "אני הוי"ה לא שניתי" זה קשור למה שנאמר לפני כן, וזה אומר שהוא נבדל בעצם: הוא איננו משתנה בכלל מהמציאות; אין כאן מערך כולל שבו

מתלבשת בגוף היא מגיעה לידי התאחדות איתנו. האיחוד הזה מוסבר במקומות שונים, ונאמר עליו שהוא איננו איחוד מלא במובן זה שגוף ונפש הופכים להיות להווייה אחת, אלא האיחוד הוא בזה שהנפש פועלת באיזשהו צד בתוך הגוף וכחלק מן ההווייה המורכבת של גוף נפש. ולכן מתחלק החיות המתפשט ממנה בהגוף לשלושה חלקים, בצורה מאוד כוללת, שהוא החיות שמלוּבש במוחין שבראש, והחיות שבגוף, והחיות שברגלים. הנפש בעצם מחייה את הראש, את הגוף ואת הרגליים, והאופן שבו היא מחייה כל אחד מהם הוא סוג אחר של חיים: שהחיות המלוּבש בהראש נעלה יותר הרבה מחיות שבגוף, כנראה בחוש שבראש הוא כל פנימיות החיות. יש צד אחד שבו כל הגוף הוא אחד מעצם העובדה שהוא חי, ומהבחינה הזאת אין הבדל בין הציפורן שברגל לבין המוח שבראש. אבל יש בחינה אחרת שהיא איננה בחינת החיות, אלא בחינת החיוניות – ומהבחינה הזו בראש נמצאים החיים בצורה הכי גלויה והכי פעילה שלהם – דהיינו כוח המחשבה והשכל והחושים המעולים שבפנים, ראייה שמיעה וכו' – ריח וטעם. אמנם יש בגוף חושים אחרים, אבל הם חושים הרבה יותר עמומים; ומהבחינה הזו הראש הוא מרכז החיוניות שלנו. אמנם אצלנו זה כך, אבל למשל אצל חרגולים שיש להם אוזניים ברגליים, יש חלוקה אחרת של החיות. אצל הדינוזאורים, שאצלם היה מוח יותר גדול בזנב מאשר בראש – שזה לפעמים מזכיר המון אנשים שפוגשים –

של כל הדבר הזה, הוא שהקב"ה הוא זה שבורא, מהווה ומחייה את העולם, ומהבחינה הזו המערך שלנו הוא איננו נבדל ומיותר לגמרי.

הנפש מתלבשת ממש בתוך הגוף

דהיינו, שהיותו מחיה ומהווה העולמות אינו כמו שהנפש מחיה את הגוף, שמהות הנפש ממש מתלבשת בתוך הגוף להחיותו, והרי נתפסת ממש בתוך הגוף. במקומות אחרים מדובר על כך שגם היחס הזה הוא איננו פשוט, אבל לענייננו נאמר כאן שלמרות המרחק בין הנפש והגוף, ולמרות שהנפש היא זו שמחייה את הגוף – עדיין יש ממילא גם השפעה הדדית. במובן הזה, לא רק שהנפש פועלת על הגוף אלא היא כמעט בהכרח גם מתפעלת ממנו.

ההגדרה הזו נמצאת כמעט בכל הדברים: גם כאשר יש דבר שפועל על משהו אחר, הוא עדיין מקבל איזושהי היפעלות חוזרת בצורה כזאת או אחרת, והוא איננו יכול להתעלם מכך. לפעמים זה יכול להיות כל כך חסר ערך כך שזה לא ניכר לעין, אבל ההיפעלות הזו קיימת. למשל, כשאני עובר בתוך אוויר אני יוצר חיכוך עם האוויר. יכול להיות שהחיכוך הזה לא כל כך חשוב, אבל הוא משנה; וכשאני מגדיל ומעצים אותו מתברר שהחיכוך עם האוויר הוא דבר משמעותי מאוד ויש לו משקל – שוב, למרות שהיחסים הם לא בין שני דברים שווים.

באותו אופן, זה שהנפש מחייה את הגוף לא אומר שהיא איננה מתפעלת ממנו, אלא יש צד מסוים שבו משום שהיא

והחיות שבהגוף הוא למטה מבחינה זו, דהיינו ששם משכן המדות שבלב שהם למטה מהשכל, וגם כח המעשה שבידיים הוא למטה במדרגה מן החושים שבפנים ראייה ושמיעה וכו'. ואחר כך ברגלים, החיות יותר למטה מבחינת החיות שבגוף. וכל זה מפני שהמוחין שבראש הם מקבלים תחלה החיות ומבחינת פנימיות יותר, היינו מפנימיות הנפש, ואחר כך מבחינה התחתונה שבראש נמשך לגוף וכו', לכן החיות שבגוף הוא למטה במדרגה מהחיות שבראש, וכן על דרך זה מהגוף לרגלים. הרי שהחיות המתפשט ממהות הנפש מתחלק לשלושה חלקים כלליים הנזכרים לעיל – ראש וגוף ורגלים, ויש בכל אחד כמה אברים פרטיים כנודע, אך בכלל הם שלוש בחינות הנזכרות לעיל. ושינוי בחינותיהם הוא מצד שינוי גילוי החיות הנמשך להם מהנפש כנזכר לעיל, שבראש מאיר בחינה עליונה מהנפש וכו'. ונמצא שחיות הנפש נתפסת ומתלבשת ממש בתוך כלי הגוף, ולכן מתחלק החיות הזו המתפשט ממנה ונתפס בהגוף לפי מהות הכלים של הגוף, שלהיות כלי המוחין הם נעלים יותר מכלי הגוף לכך הם מקבלים בחינה עליונה מחיות הנפש שהוא כח המחשבה והשכל כנזכר לעיל.

בצורה אחת ויחסית פשוטה, למרות שהן נוטלות חלק גדול מתוך הגוף כולו. וכל זה מפני שהמוחין שבראש הם מקבלים תחלה החיות ומבחינת פנימיות יותר, היינו מפנימיות הנפש. למרות שכח החיים שלנו הוא אחד מצד אחד, הרי שבמוח נמצא מרכז החיים. יש שני דברים שהם כשלעצמם אינם תלויים זה בזה, אפילו מבחינה פיזיולוגית: זה שבמוח יש גם את מרכז העצבים החשוב ביותר וגם את מרכז החשיבה. באופן תיאורטי, שני המרכזים הללו היו יכולים להיות נבדלים. העובדה שיש לנו בראש את שניהם יחד היא תולדה מסוימת, היא איננה הכרח מהותי בתוך העניין, וכמו שהזכרתי לא רק לגבי דינוזאורים אלא גם לגבי יצורים שקיימים ונמצאים כעת. מרכז העצבים איננו חייב להיות בראש, ומרכזי החשיבה, התחושה או התנועה יכולים להיות

יש חלוקה אחרת של החיוניות. אצלנו כוח החיות מצוי במוח והראש, שהם מרכז החיות. זאת אומרת שהמוח הוא לא רק מרכז המחשבה, אלא למעשה כל החלק הפעיל והער של החיים שלנו נמצא בו. והחיות שבהגוף הוא למטה מבחינה זו, דהיינו ששם משכן המדות שבלב שהם למטה מהשכל, וגם כח המעשה שבידיים הוא למטה במדרגה מן החושים שבפנים ראייה ושמיעה וכו'. הגוף הוא כבר מדרגה אחרת של חיוניות, כיוון ששם נמצאים כוחות עם דרגה הכרתית יותר נמוכה – אבלו אלו עדיין כוחות עם הרבה משמעות: שם נמצא הלב, האיברים הפנימיים, שם נמצא הכוח המניפולטיבי של הידיים – שאמנם הוא איננו באותה דרגה כמו מה שיש בראש, אבל זו דרגה גבוהה למדי של חיות. ואחר כך ברגלים, החיות יותר למטה מבחינת החיות שבגוף. מבחינת כוח החיים, הרגליים מתפקדות

העניין הזה, הרי שבציפורני הרגליים יש מדרגה נמוכה עוד יותר.

ונמצא שהחיות שהנפש נותנת נתפסת ומתלבשת ממש בתוך כלי הגוף, ולכן מתחלק החיות הזה המתפשט ממנה ונתפס בהגוף לפי מהות הכלים של הגוף. כאן אדמו"ר הזקן נכנס לצד מעט שונה של העניין. מכיוון שחיות הנפש היא חיות שבאה עם כלי הגוף ולפי המהות של הגוף, הרי שבמובן מסוים לא רק שהנפש מחייה את הגוף אלא היא גם תופסת אותו במידה מסוימת, ולכן היא מתחלקת לפי מהות הכלים של הגוף – מה שמשפיע על מהות הדבר המתגלה בתוך כל כלי וכלי. **שלהיות כלי המוחין הם נעלים יותר מכלי הגוף לכך הם מקבלים בחינה עליונה מחיות הנפש, שהוא כח המחשבה והשכל כנזכר לעיל.** מבחינה זו כל כלי מקבל את כוח החיות שלו, ובמובן מסוים הוא חי איתו, מפנים אותו ומעבד אותו. היכולת של כלי מסוים לעבד דבר מסוים תלויה בהגדרות של הכלי עצמו, והיכולות של כלי הן בהתאם למדרגה המסוימת שתלויה בו.

מהבחינה הזו אפשר להגיד בהיקף גדול יותר ובצדדים אחרים, שיש צד שבו הנפש הכללית של ישראל שמתחלקת לפרטים מופיעה בפרטים שונים. בתניא מדובר על החלוקה של עם ישראל מהראש עד הרגליים, ועל כך שיש אנשים שהם במהותם 'ראשי אלפי ישראל' ויש אנשים שהם בבחינת רגליים. ונאמר שם גם שהחלוקה הזו נכונה לא רק בזמן אחד, בדור אחד, אלא גם בבחינה של ההיסטוריה, במובן זה שיש אנשים

מבוזרים, אבל אצלנו כל המרכזים הללו מצויים יחד בראש.

לענייננו, אדמו"ר הזקן מחלק את החיות שבגוף לדרגות שונות, והוא אומר שהחיות שיש במוחין שבראש היא בדרגה ראשונית יותר, מפני ששם נמצא כוח החשיבה. מבחינה זו, יש במח את המדרגה של ראשית ופנימיות החיות. ואחר כך, מבחינה התחתונה שבראש נמשך לגוף וכו', לכן החיות שבגוף הוא למטה במדרגה מהחיות שבראש, וכן על דרך זה מהגוף לרגלים. החלוקה הזו לא נועדה לתת שיעור על דרך החסידות בבילוגיה, אלא היא מתקשרת לדברים שנאמרים במאמר, ובמובן מסוים מהווה תשתית להם. העניין הזה יבוא לידי ביטוי בהמשך המאמר בנוגע לשלוש הפעמים שאומרים 'קדוש'.

הרי שהחיות המתפשט ממהות הנפש מתחלק לשלושה חלקים כלליים הנזכרים לעיל: ראש וגוף ורגלים, ויש בכל אחד כמה אברים פרטיים כנודע. זאת אומרת שכל אחד מהם איננו אחיד, אלא הוא מחולק לחלקים שונים של הוויה, וגם שם יש דרגות נבדלות זו מזו ונעלות זו מזו – אך בכלל הם שלוש בחינות הנזכרות לעיל. ומדוע יש שינוי כזה בין הדרגות? אלא העניין הוא מפני ששינוי בחינותיהם הוא מצד שינוי גילוי החיות הנמשך להם מהנפש כנזכר לעיל. הנפש איננה מאירה בכל הדרגות הללו באותה מידה, ולכן יש בהן שינוי מבחינת כוח ומעלת החיים. שלכן בראש מאיר בחינה עליונה מהנפש וכו', וברגליים מאירה בחינה תחתונה יותר, ואם מדברים על הפרטים שבתוך

אבל מה שהוא יתברך מחיה את העולמות אינו כן, שאין בו בחינת התחלקות כלל חס ושלוש ולא שייך כלל לומר אצלו ראש וסוף כלל, כי הוא ראשון והוא אחרון וכו', והיינו לפי שהוא יתברך אינו מתלבש כלל בתוך העולמות, ולא כמו שהנשמה מתלבשת בגוף כנזכר לעיל. ולהיות כן אין שייך כלל בחינת התחלקות בהחיות שהוא מהווה העולמות, דההתחלקות הוא מצד ההתלבשות כנזכר לעיל, דלפי שכלי המוחין נעלים יותר לכן מתלבש בהם בחינה עליונה יותר וכו', וזהו דווקא בבחינת החיות המתלבש בתוך הכלים שייך לומר כן. מה שאין כן בו יתברך שהיותו מחיה העולמות אינו על ידי שמתלבש בתוכן כלל, הלכך לא שייך כלל שום התחלקות כלל ועיקר גם בהחיות שנמשך ממנו להחיותם, כיון שאינו מתלבש בתוכן.

לחבר אליו מחשב, אבל כשאני מחבר קומקום אני לא יכול לצפות ממנו שהוא יעשה בשבילי חישובים מסוימים רק בגלל שהוא מחובר לחשמל; עם כל הרצון הטוב, הקומקום לא יכול לעשות את זה למרות שהוא מקבל בדיוק אותו כוח. מדוע? מפני שהכוח הזה מוגדר ומוגבל לפי ערך כלי. למעשה, אותו כוח חשמלי נכנס לכל אחד מהמכשירים והוא הכוח המניע שלהם, אבל הוא מפעיל כל כלי בהתאם למגבלות ולתכונות שלו.

חיות הקב"ה איננה מתלבשת בעולמות

אבל מה שהוא יתברך מחיה את העולמות אינו כן, שאין בו בחינת התחלקות כלל חס ושלוש ולא שייך כלל לומר אצלו ראש וסוף כלל, כי הוא ראשון והוא אחרון וכו', והיינו לפי שהוא יתברך אינו מתלבש כלל בתוך העולמות, וכיוון שהוא אינו מתלבש בתוך העולמות, ההשפעה שלו היא מסוג אחר – היא איננה נכנסת אל תוך המציאות אלא היא נמצאת באופן אחר; היא מחייה את המציאות אבל לא

ותקופות שהם בבחינת ראש ויש כאלה שהם בבחינת רגליים. כך גם מוסבר שם העניין של 'עקבתא דמשיחא', עקבי המשיח, במובן זה שיש דור שהוא מבחינת העקב שברגל, ומהעקב שלי אני לא יכול לצפות ליותר מדי אינטליגנציה, ובדרך כלל גם לא ליותר מדי יופי או מידות טובות. לכן, אם אני רואה דור שמתנהג כך וכך אז אני צריך לקחת בחשבון שהוא שייך ל-'עקבתא דמשיחא', שהוא שייך לעקביים של ההיסטוריה, ובתור שכזה – זה מה שאפשר לצפות ממנו.

מה שאדמו"ר הזקן מדבר כאן על כך שבדרגה מסוימת ההשפעה מתאחדת עם המושפע שלה, ועל כך שכיוון שהיא מתאחדת היא גם מתפרקת לחלקים ומתפרטת לפרטים לפי ערך זה, קשור לעניינם של כלים באופן כללי. כבר הזכרתי את הדוגמה שבה אני לוקח זרם של חשמל, ואני רואה שהוא פועל בצורות שונות על כלים שונים. היכולת שלו לפעול תהיה תלויה בטיב הכלי ובמידת העידון שלו. אפשר להשתמש באותו שקע גם בשביל לחבר אליו קומקום וגם בשביל

פועל אחרת מכוח שנכנס לתוכם ופועל משם.

הנקודה הזו קשורה לעניין רחב. כל דבר שיכול להיות פנימי, פירושו של דבר הוא שיש לו קשר עם הדבר שקולט אותו. השאלה היא איננה עניין טכני של מה נמצא בפנים ומה נמצא בחוץ, אלא קשורה לשאלה מתאחד עם הפנים ומה לא. מה שמתאחד הוא זה שיש לו לא רק מגע אלא גם התייחסות אל מה שקורה בתוך המערכת הפנימית, ולכן הוא יכול להשפיע. מה שאנחנו אוכלים יוצר יחס עם המערכת, כלומר הוא מתעכל בתוכה, ומה שאיננו מתעכל הוא חסר משמעות מהבחינה הזו; הוא עובר ליד המערכת והוא איננו משנה מבחינתה. יש דברים שהגוף מגיב אליהם באופן חיובי והוא מעכל אותם, יש דברים שהוא מעכל אותם והוא מגיב באופן שלילי; אבל כדי שדבר בכלל יהיה תרופה או רעל, הוא צריך להיות כזה שיש לו קשר והגוף יכול להתייחס אליו. דבר שאין לו קשר אולי יעבור בפנים, אבל הוא לא ייצור שום יחס עם המערכת. הוא יעמוד ויהיה קיים לעצמו, אבל הוא לא יפעיל ולא יהיה מופעל.

לכן, כשמדובר על דבר פנימי הכוונה היא שהוא יוצר קשר. כדי ליצור קשר צריך ערכות חיבור, וכשאין אותן לא יכול להיווצר שום קשר ולכן גם לא תהיה הפעלה. אבל מה שנאמר כאן זה שהקב"ה מחיה את העולמות אבל הוא איננו עושה זאת על ידי כך שהוא מתלבש בתוכם, כיוון שהוא איננו מופנם בתוכם. בהמשך גם ידובר על המדרגה של סובב כל עלמין,

מתאחדת איתה – ולא כמו שהנשמה מתלבשת בגוף כנזכר לעיל.

ולהיות כן אין שייך כלל בחינת התחלקות בהחיות שהוא מהווה העולמות, דההתחלקות הוא מצד ההתלבשות כנזכר לעיל, דלפי שכלי המוחין נעלים יותר לכן מתלבש בהם בחינה עליונה יותר וכו'. וזהו דווקא בבחינת החיות המתלבש בתוך הכלים שייך לומר כן, מה שאין כן בו יתברך שהיותו מחיה העולמות אינו על ידי שמתלבש בתוכן כלל, הלכך לא שייך כלל שום התחלקות כלל ועיקר גם בהחיות שנמשך ממנו להחיותם, כיון שאיננו מתלבש בתוכן. צריך לראות את החיות שהקב"ה נותן לעולמות שלו לא כדבר שמחיה את העולם והעולם מלביש אותו, אלא כדבר שפועל כביכול על העולם מבלי שהעולם מלביש אותו.

לעניין הזה יש פחות דוגמאות בתוך המציאות שלנו, אבל אם ניקח את הדוגמה של מכשירי החשמל, אז ראינו שיש אפשרות לתת כביכול חיות פנימית לכלי שאותה הוא מעכל לפי מדרגתו; אבל יכול להיות גם שכל הכלים יקבלו הנעה באופן אחר. למשל, אם נכניס אותן לתוך משאית – אז הם כולם יזוזו על ידי כוח שמופעל עליהם מבחוץ מבלי להתלבש בתוכם, ובאותה שעה ההבחנות בין הכלים השונים לא חשובות בכלל. מבחינה זו, הכוח שמניע את הארון, את הסיר ואת המחשב הוא בדיוק אותו כוח, משום שהוא איננו מתלבש בתוכם ולכן הוא גם לא מתייחס להבדלים שביניהם. ההתייחסות של הכוח אל הכלים לא מתייחסת אל הפנים שלהם, ולכן הוא

אחרת, יהיה כך או יהיה אחרת – זה לא משנה. במובן מסוים, כיוון שאנחנו נמצאים בתוך עולם אינטראקטיבי אין לנו דימויים מאוד טובים לכך. דוגמה מסוימת היא שהשמש מאירה באותה מידה על שושנה, על תינוק ועל גל אשפה, ובסופו של דבר היא איננה מחייכת לתינוק והיא איננה מתלכלכת מן האשפה. מבלי להיכנס לפרטים, מהצד הזה לא משנה אם אני קיים או לא, או אם אני צומח או לא – בכל אופן שיהיה, אור השמש יגיע לנקודה הזו בתדירות. מבחינת השמש זה לא משנה אם יש בנקודה מסוימת אדם, עץ או שזו נקודה ריקה לגמרי – היא תמשיך להאיר לנקודה הזו באותו אופן. יוצא, שלמרות שהשמש היא מקור החיות מבחינתנו והעולם לא יכול להתקיים אפילו כמה דקות בלעדיה, הרי שהיא כשלעצמה איננה משתנה כתוצאה מקיומו של מה שמתרחש בעולם; לא זו בלבד שהשמש יכולה להתקיים בלי העולם, אלא מציאותו של העולם לא רלוונטית מבחינתה. אם כל הצדיקים יחד יחליטו שהם מפוצצים את כדור הארץ, אז אור השמש ימשיך להאיר בסקטור הזה הלאה גם כשכדור הארץ לא יסתובב יותר בנקודה הזו.

כפי שהוזכר כאן ומדובר במקומות רבים, זהו בעצם העניין של "אני הוי"ה לא שנית": בין לפני שנברא העולם ובין לאחר שהוא נברא, האור יאיר בכל מקרה – וזה לא משנה אם יש מי שמקבל או אין. הנקודה הזו קשורה למה שאדמו"ר הזקן מדבר עליו כאן, מכיוון שמדובר כאן על כך שיש הבדל בין חיות שנוצרת איתה

שבה חיות העולמות נובעת מהמציאות ולא מכוח חיים מסוים שניתן להפנמה או לעיכול. כלומר זו גם בחינה של דבר שנמצא אבל אין איתו שום מגע.

בכל נשימה שאנחנו נושמים יש כמות מסוימת של חנקן, שהוא גז אינרטי – כלומר בתנאים רגילים הוא איננו עובר תהליך כימי – ומבחינתנו הוא רק נמצא שם. הוא קיים, הוא מצוי, הוא מהווה חלק ניכר מאוד מהאטמוספירה שלנו – אבל הוא אינרטי לגמרי, אין לי איתו שום מגע, לא לטוב ולא למוטב. עם דברים אחרים יש לנו עוד פחות מגע: באותה נשימה אנחנו נושמים כנראה גם כמות מסוימת של ארגון, שגם הוא גז אצילי שלא פועל שום דבר; כלומר גם הוא נמצא, אבל הוא לא פועל ולא נפעל. מהבחינה הזו, כפי שנאמר בנוגע לעניין של "לא שנית", כל דבר יכול להתחולל וזה לא יפריע לו. מבחינת הגז הזה זה לא משנה אם משהו יצמח או ימות, יתפוצץ או יירקב – זה לא יעלה ולא יוריד מבחינתו, הוא יישאר כמות שהוא, באותה הפוזיציה. במובן מסוים, באותו אופן אף על פי שהקב"ה מחיה את העולם, הוא כביכול עושה זאת לא באופן מופנם אלא באופן אחר – כזה שהוא כביכול דוחף את כל העולם, ומהצד הזה אין מגע אמיתי בינו לבנינו.

מצד אחר, שידובר עליו בהמשך, יכול להיות מגע מסוים עם הקב"ה אלא שזוהי דרך חד-סטרית, כלומר היא הולכת רק בכיוון אחד ואין לתגובות שלה אין שום משמעות. מהבחינה הזאת תגובות העולם הן חסרות משמעות: יעשה כך או יעשה

וזוהו פירוש וענין קדוש, דהיינו שהוא יתברך קדוש ומובדל מהעולמות, דאף על פי שמחיה ומהווה אותן מאין עם כל זה אינו מתלבש בתוכן וכו', ולפיכך אין שום שינוי והתפעלות אצלו יתברך מהבריאה, מה שאין כן הנשמה מתפעלת ממקרי הגוף לפי שמתלבשת ונתפסת בהגוף כנזכר לעיל.

שכל הספר – מתחילתו ועד סופו – עוסק בעניין הזה, אם כי באופן נסתר.

בשביל בעל התניא הבעיה האמיתית הכי בוערת היא שכיוון שיש אלוקים, איך יכול להיות שיש עולם? וזה מה שמטריד אותו מכל הצדדים. הבעיה שלו היא לא איך להצדיק את הקב"ה, אלא איך להצדיק את העולם. הוא עובד קשה מאוד על העניין הזה, הרבה יותר מאשר על דברים אחרים. בספר חובת הלבבות כתוב שהקב"ה הוא "קרוב מכל קרוב ורחוק מכל רחוק" (שער א פרק י), או כפי שנאמר בשיר הייחוד: "ואין בתווך ממך נבדל, ואין מקום דק ממך נחדל". הנקודה היא שהעניין של ההיבדלות והחיבור קשורים לכל העניין כאן.

כעת אפשר לחזור ולהבין קצת את מה שאדמו"ר הזקן פתח איתו. השאלה היא לא רק ניסיון להבין מה זה 'קדוש', אלא הבעיה נעשית הרבה יותר חמורה אחרי שאני מבין מה זה 'קדוש': מה זה "ונקדשתי בתוך בני ישראל". אני מבין מה זה אומר להיות קדוש למעלה, אבל אני לא מבין מה זה אומר להיות קדוש בתוך בני ישראל. זאת אומרת שהשאלה כאן לא נוגעת לקדושה כמושג מופשט, אלא לקדושה כמושג שיכול להיות בתוך מציאות העולם, לקדושה שיכולה להיות בתוך דברים מסוימים – זהו בעצם הנושא שהמאמר הזה עוסק בו.

אינטראקציה גמורה לבין חיות שלא נוצרת איתה אינטראקציה גמורה, במובן הזה שהיא לא חוזרת ומאירה חזרה.

גם בדוגמה עם השמש אפשר לראות שעם גוף השמש עצמו יש לנו מעט מאוד מגע; מה שיש לנו איתו אינטראקציה זה אור השמש: האור הזה יכול להיות מוחזר, הוא יכול להיבלע – מפני שהמגע שלי הוא בעצם לא עם השמש אלא עם כמויות מסוימות של אור, חום ואנרגיה שיוצאות ממנה. עם האנרגיה הזו יש לי כל הזמן מגע קרוב משום שהיא בנויה על אותו בסיס ועל אותם סדרי גודל של המציאות שלי. אני יכול לקבל את האור ולהחזיר אותו במידה שלמה; אני יכול לקבל סוגים מסוימים של קרינה וכן הלאה – אבל עם השמש עצמה אין לי שום משא ומתן.

בהמשך אדמו"ר הזקן יזכיר את הנקודה הזו בנוגע לקב"ה ולכך שהוא בעצמו נבדל אבל הזיו שלו מאיר בעולם, ועם הזיו שלו יש לנו אינטראקציה מסוימת. הוא כשלעצמו קיים באשר הוא, איתי ובלעדתי, אבל הזיו שלו – או זיו השמש בדוגמה – פועל פעולות כל הזמן משום שהוא נמצא במדרגה ובסדר גודל כזה שאני יכול לבנות איתו מערכת של התייחסות פנימית.

העניין הזה עוד ידובר בהמשך, מפני שהקושי הכי גדול הוא לא בתפיסה של הנבדל כשלעצמו, אלא בשניות של הנבדל והקרוב. בהיקף גדול מאוד אפשר להגיד

הדדית, שכן כשאני זו גם הלבוש זו, וכשאני מרים את היד גם הלבוש מתרומם יחד איתי. אבל כשאני עומד מול דבר שהוא לא מנותק לגמרי אבל הרבה יותר רחוק, כמו בית למשל, אז אני יכול להתלבש ולזוז אבל הבית לא יתרגש מזה, מפני שהוא נמצא במרחק מסוים, וממילא הוא משפיע עליי אבל אני לא משפיע עליו. במקרה הזה יש השפעה שהיא הרבה יותר חד צדדית, מפני שהוא לא מתלבש בתוכי ואני לא בדיוק מתלבש בתוכו. אנחנו נמצאים באיזה נתק, המהויות שלנו פועלות עוד פחות זו על זו. העניין הזה הוא בעצם היחס שמדובר עליו כאן אל הנבדל והאחר, אל הקדוש.

באות הזו של המאמר אדמו"ר הזקן מסביר בעיקר את העניין של הנבדל בעצם, שהוא לא רק הבדל במדרגה אלא הוא שונה מאוד כך שמבחינתו אין לקיום שלי שום משמעות. העניין הזה נמצא מצד מסוים גם בהגדרות של הרמב"ם: הוא אומר שלהגיד שגם אני קיים וגם הקב"ה קיים, ועל ידי כך להגדיר את הקיום ואת ההוויה שלנו – זהו רק 'שם המשותף', כיוון שהקיום של הקב"ה ושלנו הוא לא באותו משקל. לכן הרמב"ם מעדיף לדבר על ה-'יש' וה-'אין', והוא מגדיר שכשאני מגדיר את עצמי כ-'יש' אז הקב"ה הוא 'אין', וכשאני מגדיר אותו כ-'יש' אז אני 'אין'. מהצד הזה, בגלל שאנחנו לא נמצאים באותו סוג של הגדרת מציאות אז המציאות היא בכלל לא רלוונטית. הבעיה היא שלמרות שאולי הקיום שלי הוא לא רלוונטי בשבילו, הרי שהקיום שלו הוא רלוונטי בשבילי – ומכאן מתחילה הבעיה.

כעת הוא מגיע לסיכום העניין. וזהו פירוש וענין קדוש, דהיינו שהוא יתברך קדוש ומובדל מהעולמות, דאף על פי שמחיה ומהווה אותן מאין עם כל זה אינו מתלבש בתוכן וכו'. ולפיכך, מכיוון שהוא לא מתלבש בתוך העולמות, אין שום שינוי והתפעלות אצלו יתברך מהבריאה. כלומר זה לא משנה אם העולם יפה או מכוער, אם הוא טוב או רע, ובכלל – האם הוא קיים או לא; שום דבר מהעניינים הללו לא עושה בו איזושהי התפעלות. מה שאין כן הנשמה – מתפעלת ממקרי הגוף. אנשים חקרו וחוקרים את הקשר הפסיכו-פיזי, את הקשר בין הגוף והנפש. יש דברים שבהם הנפש משפיעה על הגוף, ואת זה שהגוף משפיע על הנפש אפשר לראות בקלות – כאשר צובטים מישהו אפשר תכף ומיד לראות את ההשפעה על הנפש שלו, היא לא נשארת אינדיפרנטית לזה. מדוע? כיוון יש קשר של אחדות מסוימת בין הגוף והנפש הם גם מתפעלים זה מזה, ולכן כשאני מחזיק בצד אחד של הדבר אני יכול לזעזע את כל המערכת. אלא שמבחינת הקב"ה יש כביכול נתק בינו לבין העולם, ולכן הוא לא מזדעזע ממה שקורה.

ומדוע הנפש והגוף מתפעלים זה מזה? לפי שהנפש מתלבשת ונתפסת בהגוף, כנזכר לעיל, ומכיוון שהיא נתפסת היא גם תופסת אותו. במקום אחר מדובר על הבעיה של המקיף, של המלביש והמלובש, ועל כך שהיא בנויה על מערכות גדולות. כשאני מדבר על דבר קרוב, למשל על לבוש, הלבוש משפיע עליי וגם אני משפיע עליו. אנחנו נמצאים באינטראקציה

מתיישבים יחד היא נושא רחב מאוד, אבל
הוא ינדון בחלקו במאמר הזה.

זוהי בעצם הבעיה של "ונקדשתי" –
שאחרי כל הקדושה, הקב"ה הוא עדיין
"בתוך". השאלה איך שני הדברים הללו

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: ₪ 2

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

